

Obavy z „východního rozšíření EU“ v roce 2004 byly liché – noví členové EU jsou nepochybně přínosem a zároveň sami profitují

Deset let po vstupu osmi postkomunistických zemí střední a východní Evropy spolu s Maltou a Kypru do EU lze s jistou mírou zjednodušení směle konstatovat, že největšími vítězi rozšíření EU v roce 2004 jsou Německo a zvláště Bavorsko a na druhé straně u přistoupivších zemí Česká republika a Polsko.

Překvapivě malý zisk z rozšíření unie zaznamenala Francie. Maďarsko v poslední době promarnilo určitý náskok, který dříve mělo, ale situace se normalizuje. K těmto závěrům došli odborníci na nedávné konferenci Průmyslové a obchodní komory pro Mnichov a Horní Bavorsko (IHK) v Mnichově.

Zvláště Německo resp. Bavorsko, ale i Rakousko přitom měly ze vstupu nových zemí do EU velké obavy, především z negativních dopadů na pracovní trh a růstu kriminality. Uplynulých deset let ukázalo, že obavy z přílivu milionů imigrantů, hledajících práci v západní Evropě byly zcela neopodstatněné. Napopak se odhaduje, že toto rozšíření unie přineslo statisíce nových pracovních míst v původních 15 členských zemích (dále jen EU-15), ale také v nových členských zemích – osmi ze střední a východní Evropy (SVE), Malty a Kypru (dále jen EU-10). V roce 2007 přijaté Bulharsko a Rumunsko nejsou v této statistice zohledněny.

Nastartování hospodářské spolupráce dávno před vstupem

Profesor Gabriel Felbermayr z Univerzity Ludwiga Maximiliana v Mnichově rekapituloval na konferenci vliv EU-10 – tedy deseti zemí s přibližně 75 miliony obyvatel - na vnitřní trh EU, a to z německého pohledu.

Klíčovými dohodami, které nastartovaly nebývalý rozvoj hospodářských vztahů mezi členskými zeměmi tehdejších Evropských společenství (ES) a postkomunistickými zeměmi Polskem, Maďarskem a Československem už dávno před jejich vstupem do EU byly „Evropské dohody“ tzv. Asociační dohody z roku 1991. Spolu s dohodami o podpoře a vzájemné ochraně investic – např. mezi SRN a tehdejší ČSFR z roku 1990 – byly Evropské dohody odrazovým můstkem pro neobyčejně rychlý rozvoj obchodu a investiční činnosti.

Dynamický růst podílu na německém zahraničním obchodu

Země EU-10 - zvýšily svůj podíl na celkovém exportu Německa z necelých 5 procent v roce 1993 na skoro 12 procent v roce 2013. Je třeba přitom vzít v úvahu fakt, že se Německo v posledních letech usadilo na místě 3. největšího exportéra světa za Čínou a USA.

Ještě větší dynamiku vykazuje podíl exportu do EU-10 na HDP Německa: mezi léty 1993 a 2013 se zpětinasobil z 1 procenta na současných zhruba 5 procent.

Růst by byl pravděpodobně ještě vyšší, kdyby nedošlo k světové finanční krizi v roce 2008.

V zahraničním obchodě SRN dominují z EU-10 především Polsko, ČR a Maďarsko. Se třemi zeměmi má Německo pasívní obchodní bilanci – s ČR, SR a Maďarskem. To souvisí s jejich postavením v rámci mezinárodních dodavatelských řetězců zejména automobilového průmyslu. Subdodávky z těchto zemí zvyšují konkurenceschopnost německých finálních výrobků na zahraničních trzích i v samotném Německu.

Německo významným investorem v nových členských zemích EU

Šampiónem v oblasti přímých německých investic na jednoho obyvatele je ČR. V roce 2012 byl stav celkových německých přímých investic na jednoho obyvatele okolo 10 000 €, v Maďarsku více než 7 700 € a v Polsku přibližně 4 600 €. Tradiční cílové země pro německé investice jako jsou Čína, Brazílie a Jižní Afrika se pohybují pod hranici 2 300 € na obyvatele. Je to samozřejmě důsledek zeměpisné blízkosti, dobré infrastruktury a optimálních rámcových podmínek v Evropské unii.

Takovému přílivu investic na jednoho obyvatele jako ČR se nemůže podle prof. Felbermayra rovnat ani např. Mexiko po vzniku zóny volného obchodu s USA a Kanadou (NAFTA) v roce 1992.

Německé investice vytvořily do roku 2012 téměř 1 milion přímých nových pracovních příležitostí v těchto zemích, což je zhruba 3 procenta potenciálu pracovních sil. Další zhruba 3 procenta ne-

přímých pracovních míst vznikla u subdodavatelů. Celkově tedy mají německé investice pozitivní vliv na přibližně 6 procent zaměstnanosti ve zkoumaných zemích.

Konvergence v plném proudu

Často je kladena otázka, jak úspěšně proběhla kýžená konvergence – tedy dohánění vyspělých zemí západní Evropy – novými členy EU. Zda byl zaznamenán rychlejší růst HDP v těchto zemích.

Prof. Felbermayr použil pro vyhodnocení tohoto kritéria ukazatel HDP na jednoho obyvatele v paritě kupní síly a srovnával pouze 8 zemí SVE, které vstoupily do EU v roce 2004.

Některé země dosáhly pozoruhodných úspěchů – například Polsko se z původních zhruba 30 procent HDP Německa v roce 1990 vypracovalo na cca 53 procent HDP Německa v roce 2012.

Postupně se vyrovnávají i rozdíly mezi jednotlivými zeměmi. Rozdíl v tomto ukazateli v roce 1990 mezi nejchudším Polskem s 30 procent HDP Německa a nejbohatším Slovinskem s 60 procenty HDP Německa činil zhruba 30 procent. V roce 2012 už je tento rozdíl mezi nadále nejbohatším Slovinskem se 67 procenty HDP Německa a mezitím nejchudším Lotyšskem s 51 procenty už jen zhruba 16 procent. I tyto výsledky byly v posledních letech negativně ovlivněny světovou finanční krizí.

Celkově roste i podíl sledovaných zemí na vytváření HDP celé EU. V letech 2004 až 2012 se zvýšil podíl EU-10 přibližně o polovinu na aktuálních zhruba sedm procent.

Tab. 1. Podíl obchodu s EU-15 na dovozu a vývozu jednotlivých zemí EU-10

(pozoruhodný je neobyčejně vysoký podíl EU15 na vývozu z České republiky 60,8 procenta)

Importe		Exporte	
Malta	74,5	Tschechische Republik	60,8
Zypem	66,0	Polen	59,4
Polen	56,7	Zypem	56,3
Slowenien	56,4	EU-15	53,4
Tschechische Republik	55,8	Ungarn	53,4
Estland	52,3	Slowenien	52,7
Ungarn	52,2	Slowakische Republik	50,4
EU-15	51,9	Estland	49,0
Slowakische Republik	41,1	Malta	37,3
Lettland	39,1	Litauen	33,9
Litauen	35,2	Lettland	28,8

Quellen: Eurostat; Institut der deutschen Wirtschaft Köln

Outsourcing prospívá Německu i novými členskými zeměmi

Další tendencí, kterou lze potvrdit statistikami, je pokles objemu domácí (německé) přidané hodnoty v německých výrobcích dodávaných pro export. Podíl klesá od poloviny 90. let z původních 66 procent na dnešních zhruba 55 procent také v důsledku rozšíření EU.

Na druhé straně ale roste souběžně také podíl německé přidané hodnoty na exportu ostatních členských zemí EU. Nejvyšší je u ČR s podílem 12 procent a celkově je nejvyšší právě u členů EU přijatých v roce 2004. To je jasným důkazem, že se podařilo země EU-10 důkladně zapojit do dělby práce uvnitř unie.

Visegrádské země nejsou žádnou „dílnou Německa“

Ze statistik je zřejmé, že si země EU-10 vybojovaly seriózní místo v dodavatelském řetězci německých firem – opět se to týká především zemí tzv. Visegrádské čtyřky, které jsou i poměrně velkými zeměmi ve srovnání např. se Slovinskem.

Zatímco v segmentu nízko kvalifikovaných subdodávek pro Německo převládají země z jihu EU, v oboru středně kvalifikovaných subdodávek jasně dominují země EU-10. Získaly tak pro sebe segment s vyšší přidanou hodnotou na úkor zemí jako jsou Portugalsko či Španělsko. U vysoce kvalifikovaných dodávek pro Německo je pak podíl jižních zemí EU a SVE přibližně stejný.

Tím je jasně prokázáno, že země EU-10 a z nich hlavně ty střeoevropské nejsou už zdaleka žádnou podceňovanou „dílnou Německa“. Se stoupajícím významem a další podporou vědy a výzkumu v zemích EU-10 včetně ČR lze očekávat, že se tento trend ještě bude prohlubovat a bude růst podíl této skupiny zemí na vysoce kvalifikovaných importech Německa.

Outsourcing zvyšuje konkurenceschopnost Německa na světových trzích

V Německu se intenzivně diskutuje otázka, zda „východního rozšíření EU“ a s tím souvisejícího outsourcingu subdodávek ze zemí EU-10, převládá substituční efekt – tedy náhrada domácí produkce „levným“ importem a tudíž ztráta pracovních míst nebo efekt zvyšování konkurenceschopnosti Německa.

Postupně se stále více německých odborníků přiklání k závěru, že jednoznačně převládá efekt posilování konkurenceschopnosti Německa. Svědčí o tom také německý exportní rekord z července 2014, kdy poprvé v historii překonalo Německo hranici exportu v hodnotě 100 miliard € za jediný měsíc a vyvezlo zboží za 101 miliard €.

Positivní efekty „východního rozšíření EU“ se promítají také do zaměstnanosti v SRN. Odborníci odhadují, že vzniklo jen v Německu okolo 300 tisíc nových pří-

Tab. 2. Volný pohyb osob v EU – počty osob z EU-10 zaměstnaných v zemích EU-15 v tisících a v procentech z celkového počtu zaměstnanců (v letech 2005 až 2012 se celkový počet osob z EU-10 zaměstnaných v zemích EU-15 téměř ztrojnásobil, přesto tvoří ani 1 procento všech zaměstnanců EU-15)

	in Tausend Personen			in Prozent aller Beschäftigten		
	2005	2009	2012	2005	2009	2012
EU-15	556,5	1.221,9	1.572,8	0,3	0,7	0,9
Belgien	8,5	21,1	34,2	0,2	0,5	0,8
Dänemark	2,8	10,7	20,5	0,1	0,4	0,8
Deutschland	211,8	311,4	398,7	0,6	0,8	1,0
Irland ¹⁾	107,6	131,2	117,1	5,4	6,8	6,5
Griechenland	14,0	14,6	8,5	0,3	0,3	0,2
Spanien	41,0	46,7	47,7	0,2	0,2	0,3
Frankreich	17,5	20,5	28,2	0,1	0,1	0,1
Italien	27,6	62,7	78,2	0,1	0,3	0,3
Luxemburg	0,5	2,5	3,9	0,3	1,2	1,7
Niederlande	7,4	15,0	34,1	0,1	0,2	0,4
Österreich	48,5	50,8	73,1	1,3	1,3	1,8
Portugal	0,4	0,9	1,0	0,0	0,0	0,0
Finnland	5,9	9,5	15,5	0,2	0,4	0,6
Schweden	11,4	18,8	25,2	0,3	0,4	0,6
Vereinigtes Königreich	159,3	505,8	686,9	0,6	1,8	2,4

1) Angaben für 2006.

Quellen: Datenbank AMECO; Institut der deutschen Wirtschaft Köln

Tab. 3. Příjmy a výdaje v rozpočtu EU v miliardách € - vztaženo na 25 členských zemí EU bez Bulharska, Rumunska a Chorvatska – v tabulce použita zkratka NMS-10 znamená „EU-10“

podíl plateb zemím EU-10 se zvýšil mezi léty 2005 a 2012 z 9,4 procent na 26,3 %, zatímco jejich platby do rozpočtu EU ve stejném období se zvýšily z 5,4 procent na 6,7 procenta celkových příjmů)

	2005	2009	2012
Einnahmen			
EU-15	95,4	99,7	119,0
NMS-10	5,4	7,5	8,6
EU-25	100,8	107,2	127,6
Ausgaben			
EU-15	87,1	77,9	89,2
NMS-10	9,1	21,0	31,9
EU-25	96,2	98,9	121,2

1) EU ohne Bulgarien, Kroatien und Rumänien.

Quellen: EU-Kommission, 2013a; Institut der deutschen Wirtschaft Köln

mých pracovních míst, o nepřímých v subdodavatelských sektorech ani nemluvě.

Problémy se postupně řeší

V zemích EU-10 (s výjimkou Malty a Kypru) zůstává k vyřešení celá řada problémů. Chybí v nich víze budoucnosti, neprobíhá dostatečný dialog mezi hospodářstvím a politikou a celkově trpí nevyočitatelností a tedy nespolehlivostí hospodářské politiky států. Také se většina těchto zemí potýká s korupcí, šedou ekonomikou, nedostatečnou transparentností veřejných zakázek, nízkými investicemi do vědy a výzkumu

a v neposlední řadě zastaralým vzdělávacím systémem.

Vzdělávací systém a investice do vědy, výzkumu a inovací

Průzkumy místních hospodářských komor potvrzují, že pro udržení v prohloubení všech pozitivních trendů jsou klíčové zejména oblasti vzdělání – a tedy zlepšení situace na pracovním trhu a dále zvýšení investic do vědy, výzkumu, vývoje a inovací. Ve výdajích do posledně jmenovaných oborů jsou země EU-10 stále na posledních místech v unii.

Podle průzkumu Česko-německé obchodní a průmyslové komory (ČNOPK)

se 80 procent německých firem v Česku snaží posílit výzkum a inovace. Větší polovina z nich provozuje přímo v Česku vlastní výzkum. To je dobrým znamením pro budoucnost.

Takzvaný „duální systém“ vzdělávání, založený na úzkém propojení teorie s praxí v podnicích a osvědčený v Německu, zatím nenašel plné využití v zemích SVE. Česko podle dosavadních informací hledá svou vlastní cestu pro řešení a mezitím se situace na pracovním trhu nadále vyhorčuje.

Zajímavou inspirací může být aktivita německé Průmyslové a obchodní komory (IHK) v Polsku, které je mimochodem považováno za šampióna ve vyučování němčiny mezi zeměmi SVE. Komora vyškolila v poslední době zhruba 600 pracovníků např. v oboru mechatronika a na závěr jim vydala certifikáty, které jim otevírají cestu hlavně do německých

firem. Samozřejmě vznikla obava, že tito pracovníci odejdou z Polska do německy hovořících zemí. Nestalo se tak. Téměř všichni zůstali v Polsku a většinou jsou zaměstnaní v polských pobočkách německých firem. Proto se v projektu bude dále pokračovat.

Vstup zemí SVE byl výhrou pro obě strany

Celkově proběhlo rozšíření úspěšně. Rozvojem vzájemného obchodu a výrazným růstem investic v nových členských zemích byly tyto země správně integrovány do vnitřní dělby práce v unii. Silné hospodářské impulsy působily jako stabilizační faktor v zemích EU-10. Po vstupu těchto zemí do EU došlo ke značnému zvýšení tempa dohánění životní úrovně původních členských zemí a mezeru v životní úrovni se postupně dále zaceľuje.

K tomu přispěla také důsledná kohezní politika unie, od které jen v roce 2012 obdržely státy EU-10 netto platby v celkové výši 18 miliard € jen pro tuto oblast unijní politiky. Volný pohyb pracovních sil se i po vypršení přechodných období rozvíjí přiměřeně. Obavy ze zahlcení západní Evropy levnými pracovními silami z EU-10 se zatím nepotvrdily.

V neposlední řadě se „východním rozšířením“ značně zvětšila oblast míru a prosperity v Evropě, ve které propukly dvě nejhorší války v dějinách lidstva. Zvláště v dnešní době nebezpečných regionálních konfliktů nejsou proto pojmy jako mír a prosperita ani zdaleka samozřejmostí. ■

Ing. Zdeněk Fajkus
VTUD e.V., Mnichov

Německo na 56. Mezinárodním strojírenském veletrhu v Brně

V moravské metropoli se od 29. září do 3. října 2014 uskuteční tradiční Mezinárodní strojírenský veletrh (MSV), na kterém se bude Německo prezentovat jako země výzkumu a inovací.

Na nejdůležitější přehlídce průmyslu ve střední a východní Evropě bude zastoupeno Spolkové ministerstvo pro vzdělávání a výzkum (BMBF) společně s vybranými německými podniky a výzkumnými a vzdělávacími institucemi, společnost na podporu exportu Bayern Handwerk International a spolkové země Porýní-Falc, Sasko, Sasko-Anhaltsko a Durynsko. Česko-německá obchodní a průmyslová komora (ČNOPK) organizuje pro zúčastněné podniky kooperační rozhovory a ve svém stánku představí téma roku „Výzkum a vývoj – zaostřeno na budoucnost“.

Německá účast na MSV v Brně bude již tradičně vysoká. Ve stánku ministerstva BMBF ve výstavní hale B představí německé instituce své expertizy a služby v oblastech strojírenství, výrobní technika, tribologie, hydraulika a pneumatika, materiály a nanotechnologie, plazmová technologie, mikrosystémová technika, mikro- a optoelektronika či technika v oblasti životního prostředí a energie. Nejnovější produkty a služby bavorských firem z odvětví strojírenství, ocelových konstrukcí, výroby průmyslových zařízení, dopravních technologií, tribologie a termografie budou k vidění ve společném stánku společnosti Bayern Handwerk International ve výstavní hale P. ČNOPK organizuje pro tyto vystavovatele a zúčastněné podniky ze spolkových zemí Porýní-Falc, Sasko, Sasko-Anhaltsko a Durynsko kooperační rozhovory s partnery z českého hospodářství, vědy a výzkumu.

Na výzkum, vývoj a inovace budou také zaměřeny aktivity ČNOPK na MSV. „Naším cílem je zajistit společně s partnery česko-německého hospodářství lepší rámcové podmínky pro výzkum

a vývoj v České republice a zprostředkovat konkrétní kooperace. Téma roku ČNOPK „Výzkum a vývoj – zaostřeno na budoucnost“ nabízí všem zapojeným firmám, výzkumným institucím i dalším partnerům tematickou platformu pro prezentaci a výměnu zkušeností,“ vysvětluje výkonný člen představenstva ČNOPK Bernard Bauer. Ve společném stánku ČNOPK se představí přemioví partneři tématu roku.

V rámci doprovodného programu pořádá ČNOPK společně s Obchodní a průmyslovou komorou Dortmund česko-německé technologické sympozium „Inovativní technologie ve strojírenství“. Přehled legislativních rámcových podmínek

a možností podpory pro německé investory v České republice nabízí právní seminář, který pořádá ČNOPK ve spolupráci s advokátní kanceláří Kocián Šolc Balaščík.

...

Česko-německá obchodní a průmyslová komora přivítala 10. září jubilejního 600. člena, leteckou společnost Deutsche Lufthansa. ČNOPK je největší bilaterální hospodářskou komorou v České republice a již přes 20 let aktivně podporuje rozvoj česko-německých obchodních vztahů. Počet členů komory se od jejího založení v roce 1993 více než ztrojnásobil. Na rozdíl od vývoje počtu členů v hospodářských svazech je u ČNOPK tendence dlouhodobě stoupající. Se 600 členy je největší bilaterální hospodářskou komorou v České republice a představuje tak nejsilnější hlas a nejvýznamnější platformu česko-německého hospodářství v zemi.

„Podporujeme rozvoj bilaterálních hospodářských vztahů a aktivně prosazujeme zájmy našich členských organizací v politické sféře i u široké veřejnosti. To potvrzuje nejen úctyhodný počet 600 členů, ale také více než 400 zmínek o komoře v médiích v průběhu roku,“ uvádí Bernard Bauer, výkonný člen představenstva ČNOPK.

Komora zastupuje nejen všechny velké německé podniky v České republice, ale také stovky malých a středních firem.

ČNOPK patří do sítě německých zahraničních hospodářských komor (AHK) a německých obchodních a průmyslových komor (IHK). ČNOPK je otevřena také českým firmám, které mají zájem o česko-německou spolupráci v hospodářské oblasti. ■